

VIŠJA STROKOVNA ŠOLA ACADEMIA,
MARIBOR

DIPLOMSKA NALOGA

**IZDELAVA IN IZDAJA GLASBENEGA PROJEKTA SKUPINE TABU Z
NASLOVOM 42 »O SMISLU VESOLJA, ŽIVLJENJA IN SPLOH
VSEGA«**

Kandidat: Primož Štorman

Študent izrednega študija

Št. indeksa: 11190122774

Program: Multimediji

Mentorica: mag. Irena Bedrač

Maribor, december 2012

IZJAVA O AVTORSTVU

Študent Primož Štorman, št. Indeksa 11190122774, sem avtor diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom mag. Irene Bedrač.

S svojim podpisom zagotavljam, da

- je predložena diplomska naloga izključno rezultat mojega dela;
- sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev, ki jih uporabljam v predloženi nalogi, navedena oz. citirana skladno s pravili Višje strokovne šole Academia;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del oz. misli kot mojih lastnih – kaznivo po Zakonu o avtorskih in sorodnih pravicah: UL št. 16/2007 (v nadaljevanju ZAPS). Prekršek pa podleže tudi ukrepom VSŠ Academia, skladno z njenimi pravili;
- skladno z 32. členom ZAPS dovoljujem VSŠ Academia objavo diplomske naloge na spletnem portalu šole.

Maribor, december 2012

Podpis študenta

ZAHVALA

Zahvaljujem se vodstvu šole in predavateljem za prijetne in koristne izkušnje. Posebna zahvala gre mag. Ireni Bedrač za sprejetje mentorstva in usmerjanje ter pomoč pri pripravi dispozicije in diplomske naloge. Prav tako se zahvaljujem svoji glasbeni skupini in celotni ekipi, s katero v praksi pripravljamo tovrstne projekte.

Hvala vsem.

POVZETEK

Glasbeni projekt je na splošno ena od osnovnih oblik izražanja avtorja - glasbenika, ki svoje delo zapiše in ga izda na nosilcu zvoka. Skoraj ne mine dan, da nebi slišali vsaj ene skladbe, ki je bila narejena in izdana v okviru določenega glasbenega projekta. Na radijskih postajah po Sloveniji lahko dnevno slišimo tudi skladbe glasbene skupine Tabu.

Zaradi slednjega sem se odločil v svoji diplomski nalogi predstaviti, kako se glasbeni projekt pripravi in realizira. Izdelava in izdaja glasbenega projekta skupine Tabu z naslovom 42 »O smislu veselja, življenja in sploh vsega«, je delo tima, v katerem sem kot član skupine Tabu tudi aktivno sodeloval.

Namen diplomskega dela je predstavitev projekta od začetnih korakov pa do njegove končne realizacije. V prvem delu se osredotočam na idejne zasnove in opisujem postopke, ki so potrebni, da pridemo od osnovne zamisli do uresničitve projekta. V osrednjem delu prikazujem praktično uporabo in snemanje projekta z računalniškim programom Avid Pro Tools. V zaključnem delu pa predstavljam dokončno realizacijo projekta z njegovo fizično izdajo.

Ključne besede: snemanje, projekt, skladba, Pro Tools, izdelava, izdaja.

SUMMARY

The production and publishing of Tabu's musical project titled 42 "On the sense of life, the universe and everything"

Generally speaking, a musical project is one of the key forms of expression of an author - musician, who records his work and publishes it. Seldom a day passes without the sound of at least one song recorded and published as part of a musical project. Radio stations in Slovenia play songs of music group Tabu on a daily basis.

Due to that fact I decided to present the production and realization of a musical project in my diploma thesis. The production and publishing of Tabu's musical project titled 42 "On the sense of life, the universe and everything" is the work of a team in which I took an active part as a member of Tabu.

The purpose of the present thesis is to present the project from its initial steps to its final realization. In the first part I focus on concepts and describe the processes required to develop a fundamental idea into a realized project. In the central part I present practical tasks and recording of the project using Avid Pro Tools software. In the closing part I present the completed project and its physical publishing.

Key words: recording, project, song, Pro Tools, production, publishing

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	9
1.1	Opredelitev področja.....	9
1.2	Namen	9
1.3	Predpostavka.....	9
1.4	Metode raziskovanja.....	9
2	PREDSTAVITEV PROJEKTA	10
2.1	Uvod	10
2.2	Kratka zgodovina in razvoj glasbene industrije	10
2.2.1	Zgodovina nosilcev zvoka	10
2.2.2	Svetovni glasbeni trg	11
2.2.3	Slovenski glasbeni trg.....	12
2.3	Predstavitev glasbene skupine Tabu	13
2.4	Namen, končni cilji in strategija projekta	15
2.5	Izbira naslova albuma in njegov koncept	16
3	DOLOČITEV NOSILCEV PROJEKTA IN NJIHOVIH VLOG.....	17
3.1	Založnik in distributer projekta	17
3.1.1	Producent.....	18
3.1.2	Studijski tehniki.....	19
3.1.3	Avtor del in izvajalec.....	19
4	ČASOVNI PLAN REALIZACIJE PROJEKTA.....	21
5	FINANČNA KOSTRUKCIJA PROJEKTA.....	22
6	PLAN PROMOCIJE PROJEKTA	23
7	REALIZACIJA GLASBENEGA PROJEKTA SKUPINE TABU "42"	24
7.1	Izdelava skladb.....	24
7.2	Aranžiranje skladb	24
7.3	Priprava na snemanje in izbira opreme v glasbenem studiu	25
7.4	Snemanje in obdelava zvoka s programom Avid Pro Tools	26
7.4.1	Predstavitev programa	26
7.4.1.1	Zgodovina programa	26
7.4.1.2	Nakup programa.....	27

7.4.2	Uporabniški vmesnik.....	27
7.4.2.1	Priprava namizja za snemanje.....	28
7.4.2.2	Nastavitev in določitev I / O (In / Out) kanalov.....	29
7.4.2.3	Snemanje.....	29
7.4.2.4	Uporaba osnovnih orodij.....	30
7.4.3	Mešanje posnetkov.....	30
7.4.3.1	Uporaba kontrole glasnosti (Volume fader).....	31
7.4.3.2	Uporaba equalizer-ja.....	31
7.4.3.3	Uporaba kompresorja / limiter-ja.....	33
7.4.3.4	Uporaba Noise Gate-a.....	34
7.4.3.5	Panorama zvoka.....	35
7.4.3.6	Dodajanje efektov.....	36
7.4.3.7	Delay.....	36
7.4.3.8	Reverb.....	37
7.4.4	Izvoz posnetkov (Bounce).....	38
7.4.5	Mastering.....	38
7.5	Fotografiranje skupine.....	39
7.6	Izdelava ovitka albuma.....	40
7.7	Izdelava fizičnih nosilcev zvoka.....	41
8	IZDAJA IN DISTRIBUCIJA PROJEKTA.....	42
9	PROMOCIJA PROJEKTA.....	42
10	ZAKLJUČEK.....	43
11	LITERATURA IN VIRI.....	44
11.1	Literatura.....	44
11.2	Viri.....	44
11.3	Internetni viri.....	44
12	PRILOGA.....	45

KAZALO SLIK

Slika 1: Tržni delež največjih proizvajalcev fonogramov	12
Slika 2: Skupina Tabu	15
Slika 3: Uporabljena mešalna miza SSL 4000e	25
Slika 4: Prikaz Edit okna	28
Slika 5: Prikaz Mix okna	28
Slika 6: Transport bar	29
Slika 7: Prikaz vstavljanja equalizer-ja v Mix oknu.....	32
Slika 8: Primer equalizer-ja	32
Slika 9: Primer kompresorja / limiter-ja.....	34
Slika 10: Primer Noice Gate-a.....	35
Slika 11: Prikaz porazdelitve panorame pri skladbi »Oblak za dva«.....	36
Slika 12: Primer Delay-a	37
Slika 13: Primer Reverb-a	38
Slika 14: Skupina Tabu	39
Slika 15: Skupina Tabu	39
Slika 16: Skupina Tabu	39
Slika 17: Primer naslovnice ovitka.....	40
Slika 18: Primer zadnje strani ovitka in potiska nosilca zvoka	41

KAZALO TABEL

Tabela 1: Gantogram prikaza časovne realizacije projekta.	21
Tabela 2: Finančna konstrukcija projekta.....	22
Tabela 3: Osnovna orodja.....	30
Tabela 4: Prikaz hitre equalizacije posameznih inštrumentov	33

1 UVOD

1.1 Opredelitev področja

V svoji diplomski nalogi bom obravnaval temo, kako izdelati glasbeni projekt. Tema je obsežna, hkrati pa za omenjeno področje ne obstaja priročnik v slovenskem jeziku.

1.2 Namen

Namen raziskave je predstaviti izdelavo in izdajo glasbenega projekta skupine Tabu z naslovom 42 » O smislu veselja, življenja in sploh vsega« in na konkretnem primeru prikazati faze realizacije projekta.

1.3 Predpostavka

V slovenskem jeziku torej ni priročnika ali vodnika o tem, kako izdelati glasbeni projekt. Predpostavljam, da bodo raziskavo v moji diplomski nalogi lahko uporabljali glasbeniki začetniki, ki ne vedo, kako natančno se glasbenega projekta lotiti in kako ga izpeljati do konca.

1.4 Metode raziskovanja

Podatke sem pridobival iz literature v angleškem in slovenskem jeziku ter iz lastnih virov in zapiskov, ki jih pridobivam kot član skupine Tabu že več kot štirinajst let.

2 PREDSTAVITEV PROJEKTA

2.1 Uvod

Izdelava in izdaja glasbenega projekta je širok pojem. Zajema zajeten del priprav, planiranja in predvsem umetniškega ustvarjanja. Zaradi umetniške note, ki je nepredvidljiva in nastaja predvsem iz navdiha njenih avtorjev in akterjev, je takšen projekt v osnovi tudi precej rizičen, zato ga ni mogoče 100-odstotno predvideti kot uspešnega. V svoji sestavi zajema veliko segmentov, ki tvorijo celoto in zaposluje veliko ljudi, ki morajo pri tem sodelovati. Najvažnejši segment v tem procesu projekta je seveda glasbenik oz. ustvarjalec glasbe, teksta in melodije. Ustvariti glasbo pa je težko, posebej če je ustvarjalec pod pritiskom določenih časovnih omejitev in pričakovanj založbe, medijev in ne nazadnje tudi občinstva. Ne malokdaj se zgodi, da takšen glasbenik pod vsemi pritiski ne naredi izdelka, ki je v tistem trenutku na nivoju za doseg vseh zastavljenih ciljev. Posebej je treba poudariti tudi to, da so glasbeniki, ki ustvarjajo najboljšo glasbo, pogosto precej čustveni in drugače razmišljujoči ljudje (poeti). Zato je z njimi včasih težko sodelovati, saj se držijo oz. delujejo v okviru svojih neomajnih stališč.

2.2 Kratka zgodovina in razvoj glasbene industrije

2.2.1 Zgodovina nosilcev zvoka

Mehansko napravo za snemanje zvoka (fonograf) je izumil Thomas Edison leta 1877. Ta naprava predstavlja začetek nosilcev zvočnega zapisa. Glasbeno založništvo pa je doživelo razcvet šele z izumom prve gramofonske plošče leta 1900. To je bil tudi prvi tehnološki izdelek, namenjen reprodukciji glasbe za osebne namene (Golič, 2002, 223; povz. po Stevanoviču, 2008, 8).

Z razvojem radia se je stanje na glasbenem trgu močno spremenilo. V ZDA se prične redno oddajanje radijskih valov leta 1920, v Nemčiji pa leta 1923. Uvedba radia je botrovala temu,

da je prodaja gramofonskih plošč padla na šestino. Šele koncem tridesetih let prejšnjega stoletja se je prodaja zopet dvignila (Golič, 2002, 224; povz. po Stevanoviču, 2008, 9).

V začetku 50ih let se je z razširjeno uporabo magnetofona izboljšala snemalna tehnika. Prav tako se je pojavila možnost presnemavanja že posnete skladbe, ki je močno pocenila stroške izdelave. V proizvodnjo gramofonskih plošč so uvedli umetno maso polivinilklorid (PVC). Nastala je vinilna plošča oz. vinilka (LP plošča – Long Play record). Vinilka je reproducirala manj odvečnega šuma in omogočala podaljšanje časa posnete glasbe (Brezec, 202, 12; povz. po Stevanoviču, 2008, 9).

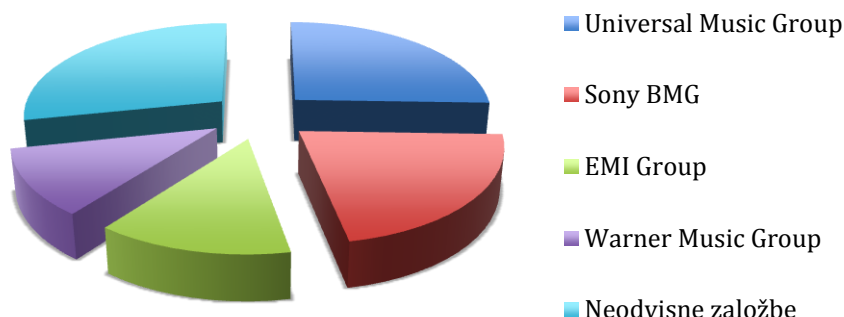
Leta 1979 je podjetje Sony predstavilo napravo, imenovano walkman (prenosna avdio naprava). Začel se je zmagoviti pohod kasete kot oblike zapisa zvoka. V 80 letih prejšnjega stoletja se je glasbena industrija začela postopoma usmerjati k digitalnim nosilcem zvoka. Pri družbi Philips so (v sodelovanju z družbo Sony) leta 1982 plasirali na trg prvo CD ploščo (angl. Compact Disc). Razvoj CD plošč (zgoščenk) je doživel velik razcvet. V začetku 90-ih let prejšnjega stoletja pa so se pojavili digitalni pomnilniški mediji DVD (Basin, 2002, 200; povz. po Stevanovič, 2008, 10).

2.2.2 Svetovni glasbeni trg

Ameriški glasbeni trg zajema več ko 36% svetovnega trga in je danes nedvomno največji trg. Okoli tretjino svetovnega glasbenega trga pokriva Evropa, z deleži: Velika Britanija 10%, Nemčija 7% in Francija 5%. Največji glasbeni trg v Aziji ima Japonska s 17% in to je tudi drugi največji glasbeni trg na svetu. Proizvajalce fonogramov (glasbene založbe) delimo na velike (angl. Major) in neodvisne (angl. Independents). V devetdesetih letih prejšnjega stoletja je bilo šest tako imenovanih "Big Six" gramofonskih založb multinacionalk. Ob koncu devetdesetih in v začetku novega tisočletja je prišlo do združitve nekaterih založb. Danes največje proizvajalce fonogramov imenujemo "Big Four" oz. velika četverica (Stevanovič, 2008, 10):

- Universal Music Group,
- Sony BMG Music Entertainment, Inc.,

- Warner Music Group,
- EMI Group.

Slika 1: Tržni delež največjih proizvajalcev fonogramov

Vir: http://www.ifpi.org/content/section_news/20050802.html, 12. 12. 2005

2.2.3 Slovenski glasbeni trg

V Sloveniji segajo začetki fonografske industrije v leto 1968. Tistega leta je pri Mariborski založbi Obzorje nastal Helidon, ki je začel izdelovati in izdajati vinilne plošče. Leta 1971 se mu je pridružila Založba kaset in plošč RTV Slovenija. Zaradi dejstva, da je imela vso medijsko podporo RTV hiše, je kar hitro postala največji proizvajalec fonogramov v Sloveniji. Helidon je zastopal večinoma narodnozabavne izvajalce, ZKP RTV Slovenija pa je prevzela večino takratnih pop in rock izvajalcev (Javornik 1996; povz. po Beznec 2002, 28). ZKP RTV Slovenija je v 80-ih letih veljala za eno najmočnejših glasbenih založb v bivši SFRJ. Z Razpadom SFRJ je založba kaset in plošč RTV Slovenija zašla v hude težave. Njene kasete in plošče so obstale v trgovinah bivših republik, za katere pa nikoli niso dobili plačila. Sledila je tožba licenčnega partnerja Sony zaradi nezmožnosti RTV Slovenija pri plačevanju licenčnin. Tožbo so na koncu sicer umaknili, saj so uvideli, da je prišlo do vojne škode. Vendar RTV Slovenija vseeno izgubi licenco za nadaljnjo izdajo in distribucijo glasbenih projektov podjetja Sony.

Po nastanku nove države je nastalo mnogo neodvisnih proizvajalcev fonogramov in distribucijskih hiš, ki so po propadu ZKP RTVS dobili priložnost. Začel se je boj za

pridobivanje licenc, ker so te licence omogočale ekskluzivno prodajo fonogramov svetovne glasbe v Sloveniji (Dernovšek, 1999; povz. Bezec, 2002, 28).

Do začetka novega tisočletja so neodvisne glasbene založbe, glede na majhnost trga, ustvarjale dober rezultat. Razvijala se je tudi slovenska glasbena produkcija. V tem obdobju je nastalo in izdalo prve fonograme precej uspešnih glasbenih skupin in izvajalcev. Nekateri izmed njih delujejo še danes. V zadnjem desetletju je glasbena industrija v obdobju dramatičnih sprememb, upadanju prodaje nosilcev zvoka in internetnemu piratstvu. Vse to pa se odraža z zniževanjem obsega in kvalitete glasbenega posla v Sloveniji nasploh. Glasbene založbe v Sloveniji počasi opuščajo svojo prvotno dejavnost in glasbo postavljajo na stranski tir. Trenutno najpomembnejše glasbene založbe v Sloveniji so ZKP RTV Slovenija, Nika Records d.o.o., Menart Records d.o.o., Dallas d.o.o..

2.3 Predstavitev glasbene skupine Tabu

Skupina Tabu je pričela s svojim delovanjem meseca maja leta 1998, ko se je iz nekaj lokalnih bendov zbrala družčina podobno mislečih in po odru hrepenečih mladostnikov. Beseda je dala besedo, roka roko in misli šestih glav so združili v eno glasno. Složno so ugotovili, da je preveč nepotrebnih tabujev in se trdno odločili, da nanje naredijo invazijo z melodijo. Tabu je postal in ostal način življenja, za njih in mnoge v njihovi bližini.

Leta 2000 skupina Tabu podpiše pogodbo z založbo Menart in izda svoj prvenec Tabu, ki se s hiti kot so Dobra Vila, Tabu, Lahko sem srce, Telegram in Adrenalin, katapultira na vrhove vseh lestvic in na velike odre, kjer se Tabu prikaže v svoji pravi luči – kot vrhunski odrski band, ki s svojo 110% energijo nikdar ne razočara publike.

Leta 2002 podeli založba Menart Tabujem priznanje za odkritje leta, ki ga skupina že naslednje leto (2002) upraviči z nominacijo za najboljšo rock ploščo leta, ter z Zlatim petelinom za debitanta leta. Istega leta prejme skupina Tabu tudi zlato ploščo za album Tabu. Poleti 2002 se skupina za mesec in pol odpravi na snemanje svojega drugega studijskega albuma Male nore ideje v ranjeni Mostar, še ne čisto opomogel od vojne. Velika pričakovanja

s strani javnosti so kmalu izpolnjena z uspešnicami kot so Angel, Divje, Ocean, Poljub v srce in ostalimi.

V letu 2003 prejme Tabu zlato ploščo za album Male nore ideje in kmalu zatem tudi nominacijo za Viktorja popularnosti.

Uspešno koncertiranje ter promocija albuma Male nore ideje je leta 2004 kmalu nagrajeno s Platinasto ploščo. V istem letu je skupina s pesmijo Divje nominirana na SRF-ju (Slovenski radijski festival) in prejme po mnenju strokovne žirije in poslušalcev naziv HIT LETA. V istem letu posname skupina v studio Stone Face že tretji studijski album z naslovom Lun(LaGun. Tabu izda dokumentarni DVD Divje s Tabuji, na katerem so zbrani vsi pomembnejši trenutki od nastajanja albuma ter ponudi vsem svojim oboževalcem tudi vpogled v zaodreje, ki je marsikdaj še zanimivejše od dogajanja na odru. Tabu je nominiran za Viktorja popularnosti že drugič.

Leta 2005 Sledi velika turneja po Sloveniji in tujini, kjer navdušeni javnosti predstavijo uspešnice z novega albuma: Greh, V soju luči, Zgodba za jutri, Kako je težavna, ... Sledi ponovna, tokrat dvojna nominacija na SRF-u: v kategoriji hit leta s skladbo Greh ter nominacija za naj rock komad leta »V soju luči« in že tretja nominacija za Viktorja popularnosti.

V letu 2006 Tabu veliko koncertira po Sloveniji, hkrati pa pripravlja material za četrti studijski album. Snemanje se žal preloži, saj se pričnejo pojavljati težave z glasom pevke Nine, prav tako se začno pojavljati težave z glasom na koncertih, zato se Nina jeseni 2006 odloči, da potrebuje glasbeni oddih. Velika izguba in težak udarec za Tabu, ki si vzame nekaj mesecev počitka, nato pa se složno odloči, da zgodba Tabu še zdaleč ni končana. Konec leta se prične avdicija za novo pevko, ki se zavleče do aprila 2007, saj je pred člani skupine Tabu res težko delo: izbrati med več kot 120imi dobrimi kandidatkami. Bilo je naporno, pa seveda tudi zabavno in na koncu so se člani složno odločili za Tino Marinšek.

Za snemanje albuma 42 se Tabu znova napoti v Mostar, mesto, ki jih navdihuje in kjer se počutijo že skoraj doma. Material poleti 2009 posnamejo, 26. novembra istega leta pa plošča

končno izide. Naslednje leto po izidu sledi nominacija za »Gong popularnosti« in nagrada za najbolj predvajano pesem leta 2009 z naslovom »Pesek in dotik«. Po dolgi uspešni turneji sledi posebna nagrada za najbolj predvajano skladbo v letu 2011 s strani zavoda IPF (pesem Poljubljena). Zgodba ni končana in se še vedno nadaljuje. Zasedbo skupine Tabu sestavljajo: Primož Štorman (bobni), Tina Marinšek (vokal), Tomaž Trop (kitara), Iztok Melanšek (Bas kitara) in Aleš Beriša (klaviature).

Slika 2: Skupina Tabu

Vir: Lasten

2.4 Namen, končni cilji in strategija projekta

V osnovi je namen avtorsko izražanje članov skupine Tabu, saj se je od zadnjega posnetega projekta nabralo veliko novih idej in zamisli, ki jih želijo zapisati v obliki novega glasbenega albuma. V poslovnem smislu pa je izdelava novega projekta nujnost za delovanje skupine in obstoj na širšem glasbenem področju še naprej. Obstoj je seveda odvisen od uspešnosti projekta. Uspešnost omenjenega projekta ne sme biti pogojena z ustvarjanjem za vsako ceno in prilagajanjem del glede na trenutne trende. Potrebno je najti razmerje, na kakšen način se želi avtor pri tem delu izraziti in kakšno je njegovo sporočilo ter imeti občutek dodajanja elementov, ki so potrebni, da je nek projekt lahko potencialno tudi uspešen.

Izdelava in izdaja glasbenega projekta omogoča njegovo aktivno trženje več let, prav tako se zaradi njegove izdaje pričakuje povečano trženje koncertnih nastopov in vseh promocijskih izdelkov skupine Tabu kot so reklamne majice, kape in ostali promocijski materiali. Upravičeno pa se pričakuje tudi povečano zanimanje za morebitne sponzorske in druge poslovne pogodbe.

Ciljna skupina ljudi, ki jo namerava skupina Tabu pri tem projektu nagovarjati, je zelo široka in zajema tako mlajšo kot starejšo populacijo. Želja skupine je pridobiti po večini žensko publiko, med 25 - im in 45 - im letom starosti.

2.5 Izbira naslova albuma in njegov koncept

Skupina Tabu za svoj projekt izbere ime 42 »O smislu vesolja, življenja in sploh vsega«. Številko 42 opisuje v svoji knjigi »Štoparski vodnik po galaksiji (angl. The Hitchhiker's Guide to the Galaxy)« njen avtor Douglas Adams. Osnovna zgodba temelji na med galaksijskem potovanju in iskanju odgovora na vprašanje o smislu vesolja, življenja in sploh vsega. Najmočnejši in najpametnejši računalnik v vsem širnem vesolju je na to vprašanje več milijonov let iskal odgovor, na koncu pa je izračunal, da je to številka 42. Veliko ljudi je bilo nad tem odgovorom razočaranih, drugi so razumeli bistvo.

Skupini Tabu se je odgovor na omenjeno vprašanje zdel tako zanimiv, da si je idejo izposodila in dodala svoj odgovor v obliki srca. Tudi skupina Tabu s svojo glasbo in koncerti veliko potuje po Sloveniji in širi sporočilo. »Ljubezen je tisto, kar poganja ta svet, da se še bolj vrti...« (<http://www.t-a-b-u.com>, 12. 12. 2012).

Skupina Tabu določi število desetih skladb, ki bodo tvorile album 42. Ker skladbe še niso izdelane, trenutno nimajo svojega pravega imena, ampak se označujejo po zaporednih številkah. Znano je le ime ene skladbe. Odločijo se, da bo ime te skladbe 42. Skladba, ki s svojim imenom ne bo imela skupnega nič drugega kot to, da bo po vrsti dvainštirideseta izdelana skladba skupine Tabu.

3 DOLOČITEV NOSILCEV PROJEKTA IN NJIHOVIH VLOG

3.1 *Založnik in distributer projekta*

Dogovor z založnikom je bistven za nadaljnji potek projekta. Založnik in distributer je tisti, ki bo projekt izdal, ga ponudil na trg in ga tržil. Seveda je iz pozicije založnika projekt zgolj posel, s katerim želi ustvariti čim večji dobiček. Glasbene skupine in izvajalci pa tega največkrat ne razumejo, saj so v svoj projekt vpleteni čustveno in poseganje s strani založbe sprejemajo z neodobravanjem. Problem založb pa je, da (zaradi želje po hitrem dobičku) ne znajo prisluhniti željam izvajalca. Vsak izvajalec je precej čustveno vezan na svoj projekt. Njegove želje se odražajo predvsem v umetniški vrednosti izdelka zato mu je materialna vrednost drugotnega pomena. Zaradi omenjenega večkrat prihaja do nesoglasij z založbo. V kolikor je interes obeh do sodelovanja, seveda nekako pride do dogovora. Največkrat pa se zgodi, da je interes založbe manjši kot je interes izvajalca. Zaradi majhnosti trga je interes založb majhen ali pa ga sploh ni. Kar je slabo za razvoj glasbe nasploh. Z glasbeno založbo je potrebno s pogodbo dogovoriti nekaj osnovnih medsebojnih razmerij. Priporočljivo je, da pogodba zajema:

- Kdo (skupina ali založba) bo projekt financiral? Od tega je odvisna delitev sredstev pri prodaji izdelka. Vsekakor pa velja pravilo - kdor vloži več, ima višji procent pri trženju.
- Kakšen bo vložek v produkcijo? Določiti je potrebno zgornjo mejo vložka in sredstva smiselno razporediti na posamezne dele pri produkciji projekta.
- Določiti in urediti avtorske in publisherske pravice pri trženju posnetkov.
- Določiti obveznosti založbe.
- Določiti obveznosti izvajalca.
- Izbrati ostale nosilce projekta in določiti studio za snemanje.

Skupina Tabu je za svoj projekt 42 izbrala založbo Menart iz Ljubljane.

Menart Records, ki uspešno deluje že petnajsto leto, je ena vodilnih slovenskih glasbenih

založb in hkrati zastopnik za Sony Music Entertainment in Edel. Njeni varovanci so eni izmed najpopularnejših slovenskih izvajalcev in izvajalcev celotne bivše Jugoslavije (<http://www.menart.si/o-podjetju>, 12.12. 2012).

Z založbo Menart je bilo potrebno dogovoriti tudi naslednja medsebojna razmerja:

- Projekt v celoti financira založba Menart, s tem se na njih prenaša tudi celotno lastništvo posnetkov.
- Vložek v produkcijo znaša 18.000 eur neto. Sredstva se racionalno razporedijo glede na želje skupine Tabu. Večji vložek skupina predlaga pri izbiri producenta in njegove vloge v projektu. Prav tako je večji vložek predviden pri izbiri glasbenega studia.
- 75% avtorskih pravic ostane v lasti skupine Tabu. Avtorske pravice se tako zmanjšajo za 25%, ta del se prenaša in nanaša na publisherske pravice, ki jih bo tržilo podjetje Menart publishing d.o.o. (slednje je sicer hčerinsko podjetje založbe Menart).
- Obveznosti založbe izhajajo iz nakazila nadomestila za vložek v produkcijo, spoštovanju avtorskih pravic po zakonu o avtorskih in sorodnih pravicah v RS, obveznosti glede dogovorjene izdaje, promocije in distribucije projekta ter nakazilu vseh dodatnih nadomestil, ki so dogovorjeni po pogodbi in so posledica uspešnega trženja projekta.
- Obveznosti izvajalca izhajajo iz obveze po izdelavi celotnega projekta, upoštevanju časovnih rokov in realizacije dogovorjene vsebine projekta.
- Skupina Tabu in Založba Menart skupaj določita naslednje nosilce projekta.

3.1.1 Producent

Producent je oseba, ki je odgovorna za zvočno podobo projekta. Nadzoruje snemanje glasbe, vodi glasbenike pri aranžiranju in snemanju, nadzoruje mešanje in masteriziranje posnetkov (http://sl.wikipedia.org/wiki/Glasbeni_producent, 12. 12. 2012).

Producent je eden najpomembnejših nosilcev celotnega projekta. Vizijo avtorja in izvajalca skuša v praksi udejanjiti prav producent. Avtorja in izvajalca pri delu usmerja in ga vodi do končnega cilja. Prav tako vodi in nadzoruje delo studijskih tehnikov.

Skupina Tabu je za svoj projekt izbrala priznanega producenta Žareta Paka.

Žare Pak je eden najuspešnejših producentov v Sloveniji. V zadnjih letih se ponaša s štirimi nagradami za najbolj predvajane skladbe leta, posredno je za svoje delo prejel tudi nekaj zlatih in platinastih plošč. Sodeloval je z mnogimi uspešnimi slovenskimi in tujimi skupinami ter izvajalci. Na vprašanje, kako mu to uspeva, odgovarja: »Prenesem veliko kave in cigaret« (<http://www.audio-artists.de/index.php?id=zare&L=1>, 12.12. 2012).

3.1.2 Studijski tehniki

Studijski tehniki so osebe, ki opravljajo s snemalnimi napravami v glasbenem studiu. Njihova naloga je skrbeti, da vsa dela potekajo nemoteno. Predvsem skrbijo za pravilno delovanje vseh tehničnih naprav in poslušajo ter izvajajo navodila producenta projekta. V studiu tako delujejo:

- snemalec,
- mešalec zvoka,
- tehnični vodja.

Skupina Tabu je za svoj projekt izbrala tri različne studie po Sloveniji in dva studia v tujini. V vsakem studiu se določi glavni mešalec zvoka, pri skupini Tabu je bil izbran Zmago Šmon-Zed. Ostala ekipa snemalcev in tehničnih vodij se določa po posameznih glasbenih studiih.

3.1.3 Avtor del in izvajalec

Avtor del je tisti, ki neko delo napiše, izvajalec pa tisti, ki to delo izvaja. Avtorji se delijo na:

- Skladatelja - oseba, ki skladbo napiše.
- Avtorja teksta - oseba, ki napiše besedilo skladbe.
- Avtorja aranžmaja - oseba, ki skladbo aranžira oz. ji določi njeno obliko.

(<http://www.sazas.org/glasbeni-avtorji.aspx>, 12.12. 2012)

Izvajalci pa se delijo na:

- Glavne izvajalce - izvajalci solisti ali stalni člani izvajalskih zasedb.

- Pogodbene izvajalce - najeti glasbeniki.

(<https://www.zavod-ipf.si/izvajalci/o-delitvi-nadomestil.aspx>, 12.12. 2012)

Za projekt 42 "O smislu veselja, življenja in sploh vsega" so vse skladbe napisali člani skupine Tabu. Izjema so aranžmaji, ki jih delno delijo s producentom projekta. Njihovo razmerje pa je odvisno od njegove vloge pri aranžiranju. Skupina Tabu je hkrati tudi glavni izvajalec projekta, saj vse skladbe posname sama. Po potrebi se najame pogodbene izvajalce za snemanje spremljevalnih vokalov in določenih tolkalnih dodatkov.

4 ČASOVNI PLAN REALIZACIJE PROJEKTA

AKTIVNOST	TRAJANJE PROJEKTA V DNEH													
	15	30	45	60	75	90	105	120	135	150	165	180	195	210
Glasba														
Tekst														
Aranžma														
Snemanje														
Mešanje														
Mastering														
Fotografiranje														
Izdelava ovoja nosilca zvoka														
Izdelava nosilcev zvoka														
Distribucija														
Promocija														

Tabela 1: Gantogram prikaza časovne realizacije projekta.

Vir: Lasten

5 FINANČNA KOSTRUKCIJA PROJEKTA

NAMEN	CENA
Najem studiev za produkcijo	5.500 eur
Producersko delo	3.500 eur
Mešanje posnetkov	2.000 eur
Mastering	1.000 eur
Fotografiranje skupine	700 eur
Grafična izdelava ovoja nosilca zvoka	800 eur
Izdelava nosilcev zvoka	1500 eur
Ostali administrativni stroški	1000 eur
Začetna promocija projekta	2000 eur
SKUPAJ	18.000 eur

Tabela 2: Finančna konstrukcija projekta

Vir: Lasten

6 PLAN PROMOCIJE PROJEKTA

Cilj promocije je obvestiti širšo javnost, da je skupina Tabu izdala nov projekt. Promocija se izvede v dveh delih. V prvem delu se obvešča javnost o aktivnostih snemanja novega projekta skupine Tabu. Pospešena promocija o prihajajočem projektu, njegovem osnovnem konceptu in pričakovanjih. V drugem sklopu pa je obveščanje usmerjeno predvsem na sam izdelek, ki se ga da kupiti v trgovinah in na spletu. Za promocijo projekta se izbere naslednje aktivnosti obveščanja:

- Družbena in socialna omrežja na internetu.
- Pridobljena baza podatkov oboževalcev skupine Tabu.
- Radijski, televizijski ter časopisni intervjuji.
- Radijsko, televizijsko ter časopisno oglaševanje.
- Plakatiranje.
- Promocijski koncert.

7 REALIZACIJA GLASBENEGA PROJEKTA SKUPINE TABU "42"

7.1 *Izdelava skladb*

Izdelava skladb je prva in osnovna točka realizacije projekta. Za izdelavo skladb si je treba vzeti največ ustvarjalnega časa. Skladbe v realizaciji tega projekta nastanejo s sodelovanjem vseh članov skupine Tabu. Najprej se na kitaro in klavir ustvari osnovna harmonija oz. viža, ki se jo kot demo posnetek posname v računalnik. Istočasno se naredi osnutek teksta, ki se ga položi na posneto vižo. Osnovna ideja posamezne skladbe je tako pripravljena. Po tem postopku se izdela petnajst skladb, med njimi pa se naredi selekcija desetih najboljših, ki se jih tudi poimenuje:

1. 42
2. Oblak za dva
3. Supersong
4. Skrivnost
5. Namesto srca
6. Poljubljena
7. Če imela bi moč
8. Pesek in dotik
9. Začarano telo
10. Metulja

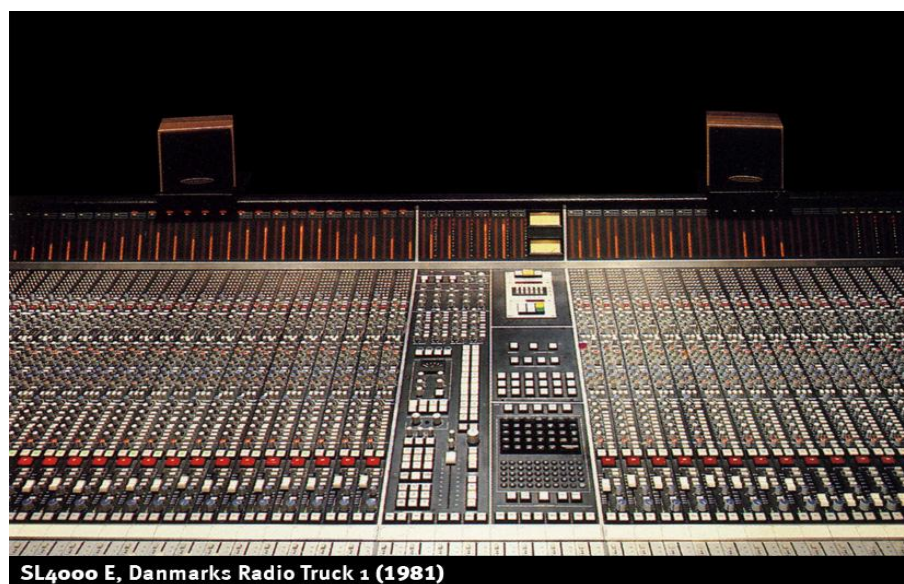
7.2 *Aranžiranje skladb*

Aranžiranje definira dokončno obliko skladbe. Pri aranžiranju dodajamo zelene inštrumente in definiramo odnose med posameznimi inštrumenti. Z aranžmajem posamezni skladbi določimo tudi zaporedje, stil, ritem, hitrost in dolžino. Aranžiranje je ključna točka pri realizaciji projekta. Z aranžiranjem skladb dokončno definiramo omenjeni projekt.

7.3 Priprava na snemanje in izbira opreme v glasbenem studiu

Ustrezna izbira opreme v studiu je pomemben dejavnik pred začetkom snemanja. Za projekt skupine Tabu je bil v osnovi izbran studio »Pavarotti music centre« v Mostarju. Na izbor studia so vplivali različni dejavniki, predvsem pa njegova vrhunska oprema.

Osnova za delo je izbor ustrezne mešalne mize. Potrebna je mešalna miza z dobrimi pred ojačevalci signala. Zaradi želene barve in specifične mehkode v posnetkih, skupina Tabu in producent projekta predlagajo starejšo analogno mešalno mizo znamke Solid State Logic 4000e.

Slika 3: Uporabljena mešalna miza SSL 4000e

Vir: <http://www.solid-state-logic.com>, 12. 12. 2012

Glasbeni inštrumenti, ki jih skupina Tabu uporabi pri snemanju, se servisirajo (zamenjava strun, open za bobne) ter ustrezno uglasijo. Osnova za dober zvok na posnetku so kvalitetni in dobro pripravljeni glasbeni inštrumenti. Za ozvočitev inštrumentov je potrebna posebna skrb pri izbiri mikrofонов. Za snemanje projekta skupine Tabu se izbere komplet mikrofонов po naslednjem vrstnem redu:

Snemanje bobnov

- Electro Voice e20 - za bas boben

- Shure sm 57 - za snare boben
- 3 x Sennheizer md421 - za prehodne bobne
- 2 x AKG c414 - za činele

Snemanje vokalov

- Neuman u87

Snemanje kitar

- Shure sm 57
- Akg c414

Snemanje bas kitare

- Akg d112

7.4 Snemanje in obdelava zvoka s programom Avid Pro Tools

7.4.1 Predstavitev programa

Pro Tools je digitalna avdio delovna postaja za operacijski sistem Apple Mac OS X in Microsoft Windows, podjetja Avid Technology. Programska oprema omogoča digitalno predvajanje zvoka, snemanje, editiranje, notne zapise in midi sequencing. Uporablja se v glasbeni produkciji, filmski produkciji in post produkciji. Pro Tools omogoča večkanalno avdio snemanje in predvajanje ter podpira različne formate (wav, aiff, aifc, mp3, wma, ...) (http://en.wikipedia.org/wiki/Pro_Tools, 12.12. 2012).

7.4.1.1 Zgodovina programa

Program Pro Tools sta razvila diplomanta, University of California Barkeley, Evan Brooks in Peter Gotcher. Prvi zametki programa segajo v leto 1984, ko sta sicer pod drugim imenom, razvila digitalno orodje za obdelavo zvoka. Do prve uradne izdaje programa Pro Tools pa je

minilo še kar nekaj let. To se je zgodilo leta 1991. Prvi Pro Tools je ponujal štiri steze (kanale), cena prve izdaje pa je bila vrtočlavih 6.000 USD. Program se je do danes precej razvil in velja za enega najboljših na področju glasbene produkcije.

Eden prvih glasbenih projektov, ki so ga posneli s programom Pro Tools, je album skupine The Beach Boys z imenom »Summer in Paradise«, posnet leta 1991. Sedem let kasneje je Ricky Martin posnel skladbo »Livin La Vida Loca«, ki je bila prva skladba v polni produkciji programa Pro Tools. Produkcija je zajemala snemanje, editiranje in mešanje posnetkov (http://en.wikipedia.org/wiki/Pro_Tools, 12. 12. 2012).

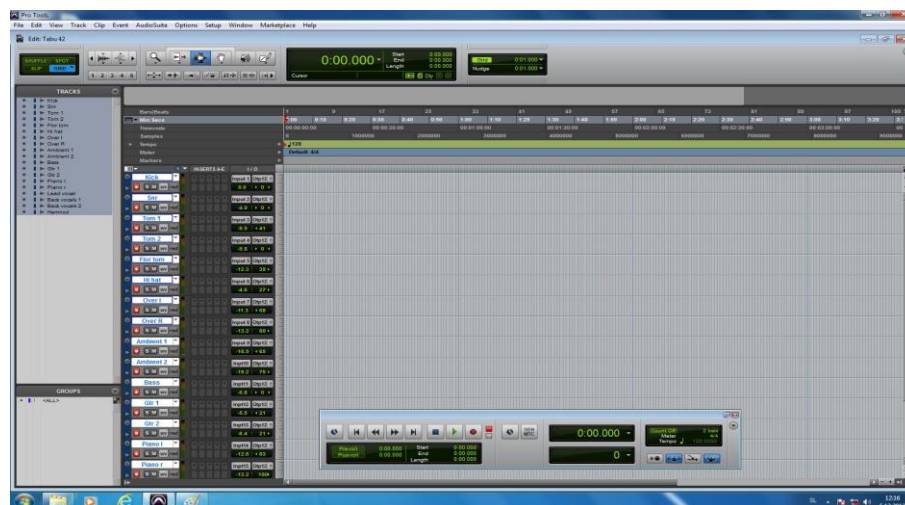
7.4.1.2 Nakup programa

Program se lahko kupi na spletni strani podjetja Avid <http://shop.avid.com/store/home.do>, kjer lahko izberemo različico programa, ki nam ustreza. Licenca se lahko kupi med 279,00 in 629,00 eur, glede na opcijo izbire.

7.4.2 Uporabniški vmesnik

Uporabniški vmesnik je sestavljen iz dveh osnovnih oken. Edit in Mix:

- Edit prikazuje osrednjo časovnico (Timeline) avdio in midi steze (Tracks). Prikazuje grafične podatke o posnetem in vstavljenem zvočnem materialu ter informacije o midi zapisih. V zgornjem delu prikazuje nabor osnovnih orodij, v spodnjem pa krmilno ploščo (Transport).
- Mix prikazuje kontrolo za vsako posamezno stezo in omogoča individualno spreminjanje glasnosti kanala, spreminjanje panorame, vstavljanje efektov, vstavljanje dinamičnih procesorjev zvoka ter določitve poljubnih vhodnih in izhodnih kanalov (I/O).

Slika 4: Prikaz Edit okna

Vir: Lasten

Slika 5: Prikaz Mix okna

Vir: Lasten

7.4.2.1 Priprava namizja za snemanje

V meniju Track izberemo New. Vpišemo število 20 stez (Tracks), ki jih bomo potrebovali za snemanje posameznih skladb in pritisnemo Create. Vsaki stezi določimo ime z dotikom in dvojnim klikom na prostor za poimenovanje steze.

7.4.2.2 *Nastavitev in določitev I / O (In / Out) kanalov*

Z nastavitvijo vhodnih in izhodnih kanalov določimo vsaki posamezni stezi povezavo z zunanjo enoto (mešalno mizo in predojačevalniki). Koliko vhodnih in izhodnih kanalov imamo na voljo, je odvisno od karakteristike zvočne kartice, ki je povezana z računalnikom. Kanale nastavljamo v Edit ali Mix osnovnem oknu. V Edit oknu pri posamezni stezi imamo tipko Input in Output (I / O), kjer določimo kanal. V oknu Mix pa določamo vhode in izhode na kontroli za posamezno stezo.

Na razpolago je 16 vhodnih in 16 izhodnih kanalov. Za začetek se nastavi 10 kanalov, ki jih potrebujemo za ozvočitev bobnov. Ostali kanali trenutno niso potrebni, saj bomo v prvem delu snemali le bobne.

7.4.2.3 *Snemanje*

Po vseh opravljenih nastavitvah se lotimo snemanja. S pritiskom na Track Record Enable aktiviramo stezo za snemanje. S pritiskom na Record v Transport baru pričnemo s snemanjem nastavljenih kanalov.

Slika 6: Transport bar

Vir: Lasten

Snemanje poteka sistematično. Vodi ga producent projekta, ki daje napotke skupini in snemalcu v studiu. Najprej se za vse skladbe posnamejo bobni. Za njimi sledi snemanje bas kitare, električne kitare, klaviatur in na koncu vokalov. Izbira najboljših posnetih poizkusov pripada producentu projekta. Ta se tudi odloči, koliko ponovitev snemanja je potrebno opraviti, da se zadovolji kvaliteta posnetega.

Pri snemanju se ne uporablja dodatnih procesorjev zvoka in efektov. Vse snemalne naprave in oprema (mešalna miza, mikrofoni, računalniški program Pro Tools) so nastavljeni linearno, brez dodatnega procesiranja zvoka.

7.4.2.4 Uporaba osnovnih orodij

	Zoomer tool - uporabljamo ga za povečevanje in pomanjševanje določenega območja na posneti stezi. Zoomer tool ima dve opciji - Normal Zoom in Single Zoom.
	Trim tool - s tem orodjem hitro povečamo ali skrajšamo Clip. Trim tool ne posega v audio in midi zapis, zato se lahko, kadar želimo, vrnemo na izhodišče posnetka. Ima tri opcije Standard, Tce in Loop.
	Selector tool - s tem orodjem označujemo določen del posnete steze ali pa njeno celoto. Označimo lahko tudi ves posneti in vstavljeni material na časovnici.
	Grabber tool - to orodje omogoča označevanje, prestavljanje, ločevanje in urejanje Clip-ov na stezah. Grabber tool ima tri opcije: Time, Separation, Object.
	Scrubber tool - uporabljamo ga za Scrub določene steze oz. največ dveh stez hkrati v Edit oknu.
	Pencil tool - je namenjen za ustvarjanje in editiranje MIDI podatkov. Tega se lahko lotimo na več različnih načinov, ki nam jih ponuja orodje in sicer Free Hand, Line, Triangle, Square, Random, Parabolic, S-Curve.

Tabela 3: Osnovna orodja

Vir: Lasten

7.4.3 Mešanje posnetkov

Mešanje posnetkov je proces, pri katerem več posnetih zvokov združimo v enega ali več kanalov. Največkrat jih združimo v dva kanala oz. tako imenovani stereo kanal. V tem procesu se spreminjajo karakteristike izvornim signalom v glasnosti, frekvenci, dinamiki in panoramskem položaju, hkrati pa se dodaja učinke kot je Reverb, Delay in druge efekte.

Kakšen naj bo končni mix posnetkov je stvar glasbenega okusa in zamisli producenta ter skupine. Kako narediti dober mix je zapleteno vprašanje, ki zajema poznavanja in obvladovanja različnih glasbenih in tehničnih prvin. Najprej velja razmisliti o citatu priznanega mešalca zvoka, ki pravi: "Before you begin, it is good to know where you are going" (Gibson, 2005, 47).

Mešanja posnetkov projekta 42 se, v navezavi s producentom in skupino Tabu, loti priznani mešalec zvoka. Skladbe se mešajo glede na skupne produkcijske želje in pričakovanja, ki so definirane na začetku projekta.

Mešanje v programu Pro Tools se izvaja v Mix oknu, kjer so na voljo vsi kanali oz. steze, ki so uporabljene pri projektu.

7.4.3.1 Uporaba kontrole glasnosti (*Volume fader*)

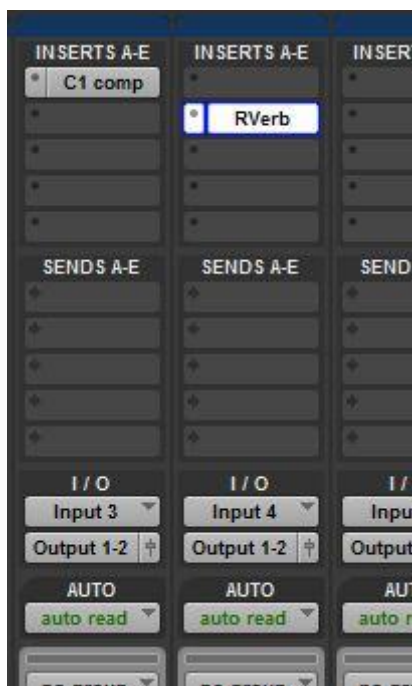
Volume fader se uporabi pri določanju razmerij med posnetimi inštrumenti. Razmerja med kanali so različna in se tudi spreminjajo glede na posamezne skladbe. Prilagajajo se glede na strukturo in koncept skladbe. Pri dodajanju glasnosti je potrebno paziti na zgornjo mejo. Previsok signal lahko privede do njegovega popačenja (Clip).

7.4.3.2 Uporaba equalizer-ja

Z equalizer-jem dosežemo spremembo zvočne slike posnetega materiala in sicer s spreminjanjem obsega določene frekvence. Človeško uho zaznava frekvenčni razpon med 20hz in 20.000hz, zato so equalizer-ji omejeni na omenjeno območje delovanja. Z njimi kontroliramo nizke tone, nizke srednje tone, visoke tone in najvišje visoke tone. Dvig ali zmanjšanje obsega katerekoli frekvence je odvisna od strukture samega posnetega zvoka. Vsak zvok je drugačen, prav tako je uporaba equalizer-ja odvisna od zvrsti glasbe in načina izvedenega ter posnetega dela (<http://en.wikipedia.org/wiki/Equalization>, 12. 12. 2012).

V programu Pro Tools (v Mix oknu) vstavimo equalizer na posamezni kanal s pritiskom na

prazen okvir INSERT A-E. Nastavimo karakteristike za doseg želenega zvoka z gumbi Freq., Gain in Q.

Slika 7: Prikaz vstavljanja equalizer-ja v Mix oknu

Vir: Lasten

Slika 8: Primer equalizer-ja

Vir: Lasten

FREQ. Hz	INŠTRUMENT	Hi hat činela	Bas boben	Snare boben	Činele	Prehodni boben	Bas kitara
Najvišji visoki (10k-12k)		+3db			+3db		
Visoki toni (5k-8k)			+5db	+7db		+6db	
Nizki srednji (200-400)		-9db	-10db		-6db	-6db	
Nizki toni (40-60)			+2db				
FREQ. Hz	INŠTRUMENT	Bas kitara	Dist. kitara	Clean. kitara	Akust. kitara	Klavir	Vokal
Najvišji visoki (10k-12k)					+4db		
Visoki toni (5k-8k)				+3db	+3db	+3db	+2
Srednji toni (1k-3k)		+5db	+3db				
Nizki srednji (200-400)		-3db			-5db	-5db	
Nizki toni (40-60)		+2db					

Tabela 4: Prikaz hitre equalizacije posameznih inštrumentov

Vir: Lasten

7.4.3.3 Uporaba kompresorja / limiter-ja

Kompresiranje in limitiranje sta funkciji glasnosti. Z njima nadzorujemo dinamiko zvoka. Njuna osnovna lastnost je omejevanje glasnosti. Prag omejitve se nastavlja z gumbom Threshold. Limiter nad določeno mejo (Threshold) ustavlja povečevanja signala. Kompresor dovoljuje močnejši signal od določene meje (Threshold), presežek signala pa je odvisen od nastavljenega razmerja (Ratio). Z gumboma Attack in Release časovno določimo, kdaj bo kompresor »zagrabil in spustil«. Kompresiramo in limitiramo različne inštrumente ter vokale. S tem dosežemo, da posamezni zvok oz. inštrument izstopa glede na soudeležene zvoke oz. inštrumente. S kompresiranjem dobimo na primer jasnejšo vokalno izvedbo. S kompresiranjem kitare dobimo bolj nazoren zvok in daljše trajanje zvoka (Sustain)(http://en.wikipedia.org/wiki/Compressor_limiter#Limiting, 12. 12. 2012).

V programu Pro Tools (v Mix oknu) vstavimo kompresor / limiter na posamezni kanal enako kot smo to storili z equalizer-jem s pritiskom na prazen okvir INSERT A-E. Nastavimo

karakteristike za doseg ustreznega kompresiranja in limitiranja z uporabo gumbov Ratio, Threshold, Attack in Release.

Slika 9: Primer kompresorja / limiter-ja

Vir: Lasten

7.4.3.4 Uporaba Noise Gate-a

Noice Gate deluje podobno kot limiter, vendar s to razliko, da popolnoma utiša zvok, ko signal pade pod določen nastavljen prag (Threshold). Noise Gate največ uporabimo pri posameznih bobnih in tudi nekaterih ostalih inštrumentih.

V programu Pro Tools ga vstavimo na isti način kot to naredimo z že prej omenjenim equalizer-jem in kompresor-jem / limiter-jem.

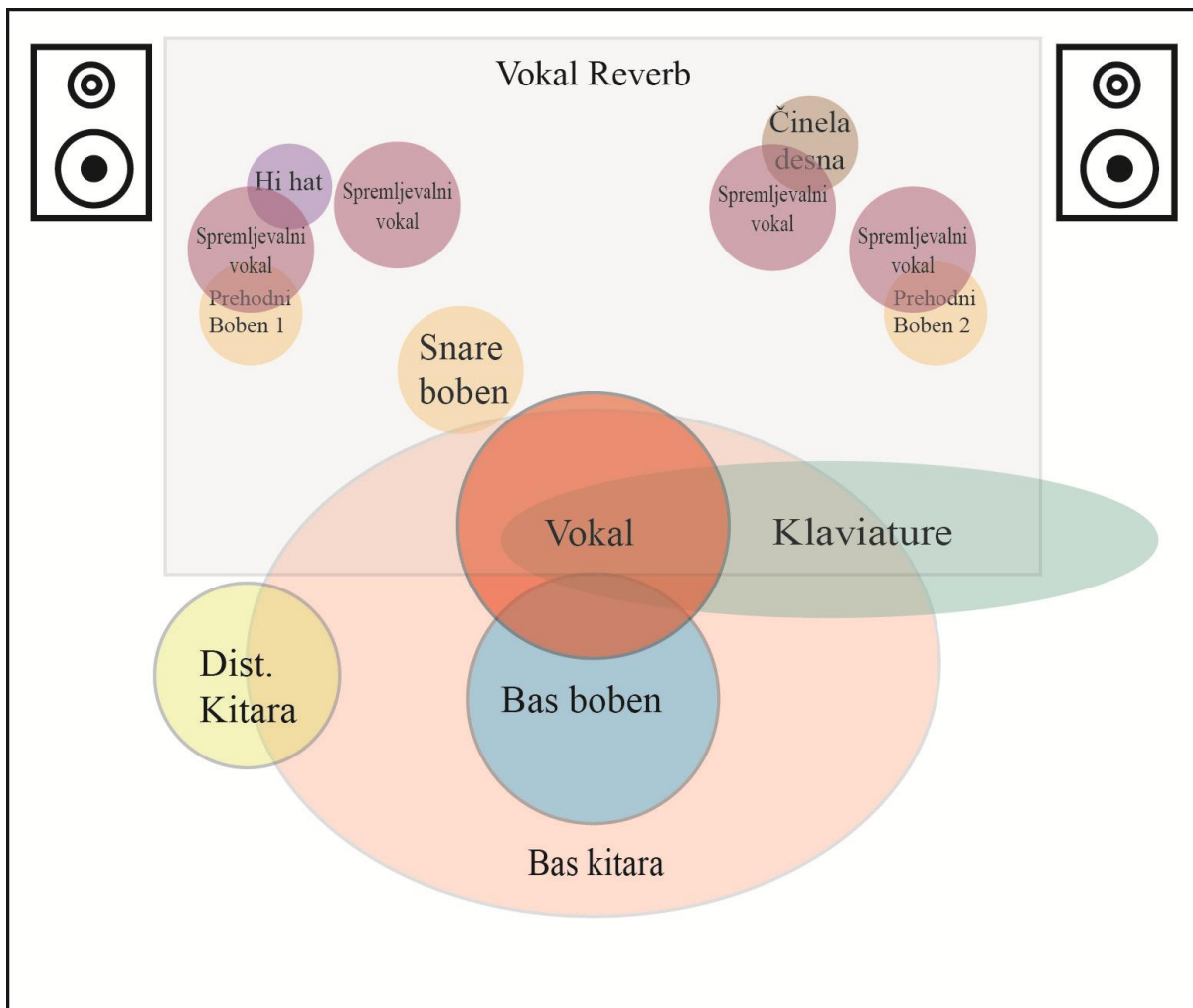
Slika 10: Primer Noise Gate-a

Vir: Lasten

7.4.3.5 Panorama zvoka

S panoramo določamo posameznemu inštrumentu oz. zvoku pozicijo v prostoru (med obema zvočnikoma). S panoramo dosežemo veliko močnejšo glasbeno in čustveno dinamiko. Panorama je odvisna od stila glasbe, števila vpletenih inštrumentov in zvokov ter produkcijskih prijemov (Gibson, 2005, 205).

V programu Pro Tools se panorama usmerja z gumbom Pan v Mix oknu na vsakem posameznem kanalu.

Slika 11: Prikaz porazdelitve panorame pri skladbi »Oblak za dva«

Vir: Lasten

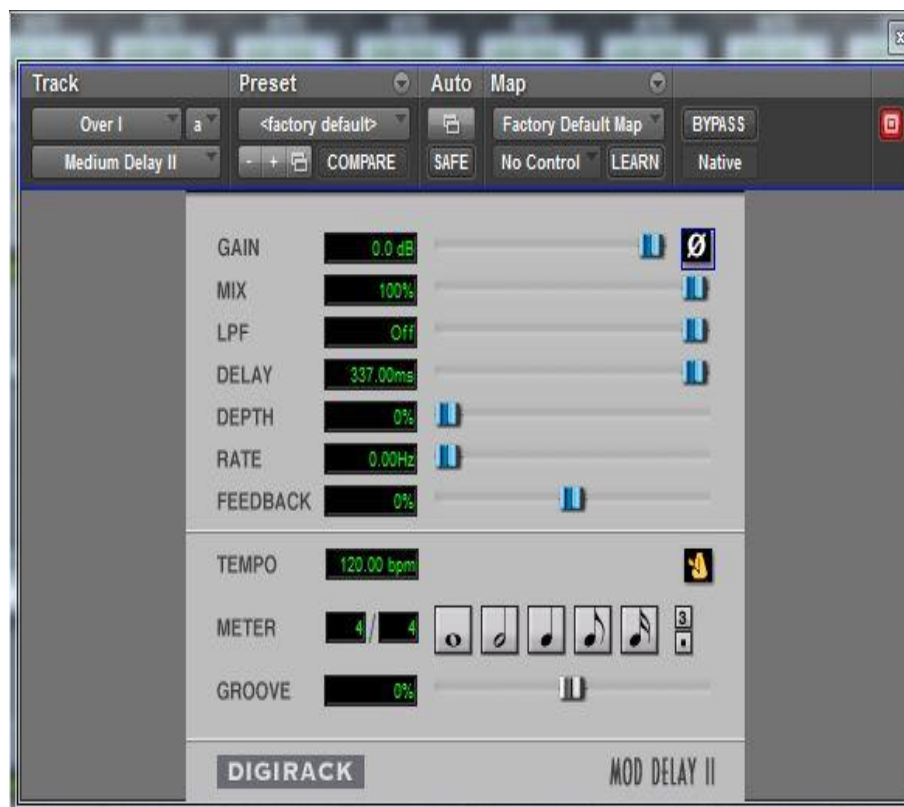
7.4.3.6 Dodajanje efektov

Efekte dodajamo v programu Pro Tools tako, da odpremo Mix okno in na vsakem kanalu pod praznim okvirjem INSERT A-E vstavimo želeni efekt.

7.4.3.7 Delay

Delay je avdio učinek, ki posname vhodni signal in ga nato predvaja z zakasnitvijo po

določenem času. Z nastavitvijo lahko dosežemo večkratno ponavljanje ali pa postopno razpadajoči odmev. Po potrebi ga dodamo različnim inštrumentom in vokalom ([http://en.wikipedia.org/wiki/Delay_\(audio_effect\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Delay_(audio_effect)), 12. 12. 2012).

Slika 12: Primer Delay-a

Vir: Lasten

7.4.3.8 Reverb

Reverb najlažje definiramo, če rečemo, da je to na stotine in stotine Delay-ev oz. odmevov, ki se odbijejo od stropa, tal, zidov in se vrnejo k nam kot stotine različnih časovnih odmevov (Delay times). Reverb je najbolj razširjena oblika prostorskega efekta, ki se uporablja pri skoraj vsaki skladbi. Poznamo in uporabljamo več vrst kot so: Hall, Plate, Room, Ambient, ... Z njimi damo posnetku večjo dimenzijo (<http://en.wikipedia.org/wiki/reverb>, 12.12. 2012). Z nastavitvami določamo njegovo barvo, velikost, intenziteto, ... Uporabimo ga skoraj na vseh inštrumentih in vokalih.

Slika 13: Primer Reverb-a

Vir: Lasten

7.4.4 Izvoz posnetkov (Bounce)

Ko končamo z mešanjem posnetkov se naredi izvoz (Bounce) vseh kanalov v skupni stereo kanal. Omenjeno naredimo tako, da v osnovnem meniju pritisnemo File / bounce to / disk. Nastavimo obliko zapisa (wav, mp3), Sample rate 44,1khz in Bit depth 24bit. Na koncu stisnemo tipko Bounce in določimo, kam bomo posnetek shranili (Save bounce As).

7.4.5 Mastering

Mastering, kot oblika post produkcije, je postopek priprave in prenosa avdio posnetkov od izvora, ki vsebuje končni mix posnetkov, do nosilca zvoka (Master) vira, iz katerega se bodo izdelovale vse kopije. Mastering zahteva kritično poslušanje posnetka. Opravlja se potrebna equalizacija in dinamične izboljšave posnetkov. Potrebna je tudi splošna optimizacija posnetkov za predvajanje na vseh sistemih (avdio predvajalnikih). Pri masteringu uporabimo dobro nastavljene zvočniške monitorje različnih vrst.

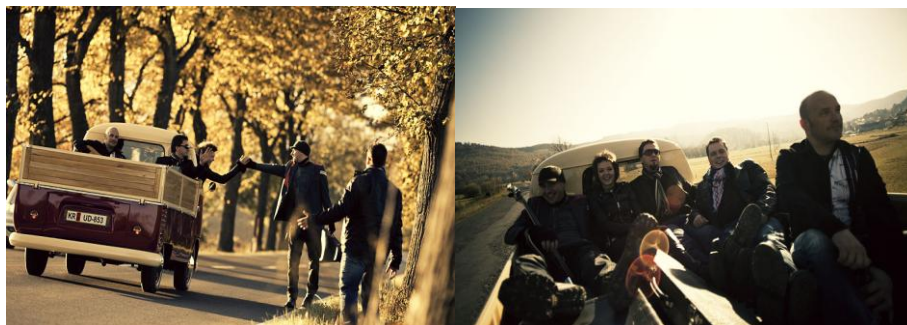
7.5 Fotografiranje skupine

Dobre fotografije so nadvse pomembne pri celostni podobi projekta. Uporabijo se na ovitku nosilca zvoka in pri nadaljnji promociji projekta. Fotografije pripovedujejo zgodbo projekta v sliki. Asociacija med fotografijami in sporočilom projekta je potovanje v iskanju odgovora o smislu življenja, veselja in sploh vsega. Fotografiranje poteka na zunanjih lokacijah pod vodstvom Jake Vinška. Slednji je tudi avtor vseh fotografij glasbenega projekta skupine Tabu, 42.

Slika 14: Skupina Tabu

Vir: Lasten

Slika 15: Skupina Tabu

Slika 16: Skupina Tabu

Vir: Lasten

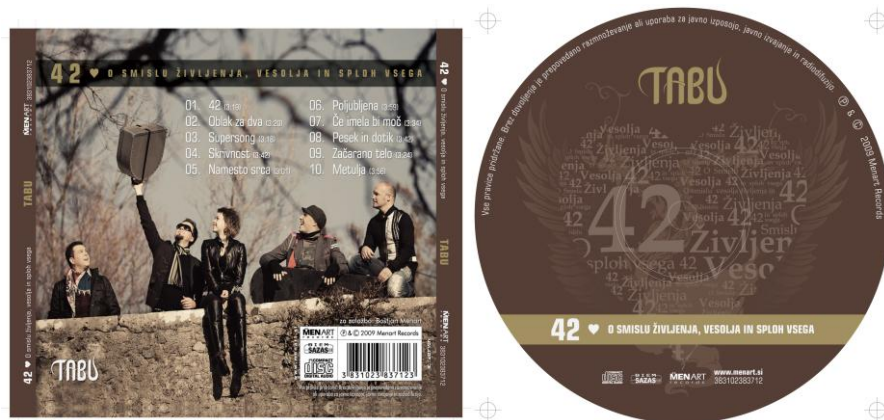
7.6 Izdelava ovitka albuma

Grafično oblikovanje ovitka se zaupa podjetju Mugada. Glavna oblikovalka Ema Horvat predstavi nekaj predlogov in izhodišč, kijih potrđita skupina Tabu in založba Menart. Ovitek vsebuje osrednjo knjižico z naslovnico, zadnjo stran, dizajn za nosilec zvoka (CD plošček) in notranjo stran pod plastiko ovitka. Na zadnjo stran so postavljeni vsi potrebni podatki o zaščiti avtorskih pravic, črtna koda, serijska številka, ipd.. V sodelovanju z grafičnim studiem skupina Tabu na ovitku s slikami poudari osnovno zgodbo projekta 42 "O smislu veselja, življenja in sploh vsega." Druženje petih članov skupine z istimi cilji, nenehnim potovanjem iz kraja v kraj ter širjenjem ljubezni kot dodanem odgovoru odgovora 42. Naslovnica ponazarja začetek potovanja, osrednji del ovitka njegovo nadaljevanje, zadnja stran pa njen vmesni postanek.

Slika 17: Primer naslovnice ovitka

Vir: Lasten

Slika 18: Primer zadnje strani ovitka in potiska nosilca zvoka

Vir: Lasten

7.7 Izdelava fizičnih nosilcev zvoka

Fizični nosilci zvoka (CD) se izdelajo v podjetju Racman. Izdelava zajema tudi tisk na CD, tisk ovitka, vstavljanje njegovih delov v plastično škatlo in prozorni plastični ovoj za fizično zaščito pri transportu in distribuciji po trgovinah. Za prvo izdajo se izdela 2.000 kosov. Ponatisi izdaje pa sledijo po prodanih kosih prve izdaje.

8 IZDAJA IN DISTRIBUCIJA PROJEKTA

Izdajo in distribucijo glasbenega projekta skupine Tabu 42 "O smislu vesolja, življenja in sploh vsega" izvede glasbena založba Menart. Založba distribuira izdelek v vse trgovine, ki prodajajo glasbene albume. Izdelek se distribuira tudi na spletnih trgovinah v obliki fizičnega nosilca zvoka, ki ga uporabnik prejme po pošti ali pa kot »download« celotnega projekta oz. posameznih skladb v obliki mp3. Glasbena založba skrbi za nenehno zalogo na prodajnih mestih in po potrebi naroča nove ponatise izdaj.

9 PROMOCIJA PROJEKTA

Promocija projekta se vrši v sodelovanju PR službe na založbi Menart in managementom skupine Tabu. Osnovna promocija projekta se izvaja na dva načina. Prvi je organizacija promocijske turnee po Sloveniji, ki zajema dvajset glasbenih nastopov. Drugi način pa je promocija preko intervjujev na radijskih in tv postajah po Sloveniji. Promocija se izvaja tudi na domači spletni strani, Facebook profilu, glasbenih in drugih portalih, povezanih z glasbo ter v časopisnih medijih. Promocija je v prvih treh mesecih intenzivnejša. V času takoj po izdaji, v mesecu novembru do začetka decembra, se na radijske postaje posreduje prvi singl, ki ima namen intenzivnejšega promoviranja. Skupina Tabu prične promocijo projekta s singlom 42.

10 ZAKLJUČEK

Zaključna misel

Za vsakega glasbenika je najlepše dejstvo, da lahko pripravi in izda svoj lastni glasbeni projekt. Če je takšen projekt uspešen, je zadovoljstvo popolno. Za vse, ki se tega lotijo profesionalno, je pot do uspeha in ustrezne realizacije dolga ter zahteva kar nekaj znanja, finančnih sredstev in lastne organiziranosti.

Menim, da bodo takšni projekti vse manj dostopni mlajšim izvajalcem oz. tistim, ki šele prihajajo na glasbeno sceno. Z razpadom bivše SFRJ se je trg za slovenske glasbene ustvarjalce in izvajalce precej skrčil. V Sloveniji je glasbena industrija slabo razvita, glavni razlog je majhnost trga. Glasba v Sloveniji ni resen posel, od nje je težko živeti, kaj šele ustvarjati dobiček. Zato ni noben čudež, da so danes v Sloveniji glasbene založbe samo še blede senca tistega, kar so nekoč bile.

Mlajše generacije glasbenih ustvarjalcev težko prihajajo v ospredje, saj nimajo ustreznih znanj niti inštitucije, ki bi jih znala voditi po ustrezni poti. Razvoj računalniške programske opreme za snemanje takšnih projektov je precejšen in je hkrati svetla točka pri tem, da lahko danes skoraj vsak, za malo denarja, naredi svoj projekt in to praktično kar doma. Žal pa se s tem izgublja na kvaliteti in pozablja, da izdelava glasbenega projekta ni zgolj snemanje, ampak še kaj drugega, kar sem tudi predstavil v svoji diplomski nalogi.

11 LITERATURA IN VIRI

11.1 Literatura

1. Avid Technology: *Pro Tools reference guide*, Daly City, 2012.
2. Breznec, P.: *Glasbena industrija v svetu in pri nas*, Diplomsko delo, Ljubljana, Ekonomska fakulteta, 2002.
3. Corelli, S.: *Pro Tools in one hour*, Rome, Lambda Edizioni, 2012.
4. Earle, J., Foreman, C.: *Audio engineering*, Milwaukee, Hal Leonard corporation, 2002.
5. Gibson, D.: *The art of mixing*, The artistpro publishing, Boston, 2005.
6. Krasilovsky, W., Shemel, S.: *This business of music*, New York, Billboard Books, 1995.
7. Stevanovič D.: *Novi poslovni modeli v glasbeni industriji*, Diplomsko delo, Ljubljana, Ekonomska fakulteta, 2008.

11.2 Viri

1. Basin I.: *Deluje globalno, misli lokalno*, Časopis za kritiko znanosti, september 2002, stran 195-207, 2002.
2. Dernovšek, I.: *Glasbene založbe: Globalni džuboks bo glasbo pocenil*, Gospodarski vestnik, 1999, stran 50, 1999.
3. Golič J.: *Kratka zgodovina popularnega založništva*, Časopis za kritiko znanosti., september 2002, stran 223-237, 2002.
4. Javornik S.: *Glasbeno založništvo v Sloveniji*, Stop, 1996.

11.3 Internetni viri

1. http://en.wikipedia.org/wiki/Pro_Tools, 12.12. 2012
2. http://en.wikipedia.org/wiki/Pro_Tools, 12.12. 2012
3. <http://en.wikipedia.org/wiki/Equalization>, 12.12. 2012
4. http://en.wikipedia.org/wiki/Compressor_limiter#Limiting, 12.12. 2012

5. [http://en.wikipedia.org/wiki/Delay_\(audio_effect\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Delay_(audio_effect)), 12.12. 2012
6. <http://en.wikipedia.org/wiki/reverb>, 12.12. 2012
7. http://www.ifpi.org/content/section_news/20050802.html, 12.12. 2012
8. http://sl.wikipedia.org/wiki/Glasbeni_producent, 12.12. 2012
9. <http://www.t-a-b-u.com>, 12.12. 2012
10. <http://www.menart.si/o-podjetju>, 12.12. 2012
11. <http://www.audio-artists.de/index.php?id=zare&L=1>, 12.12. 2012
12. <http://www.sazas.org/glasbeni-avtorji.aspx>, 12.12. 2012
13. <https://www.zavod-ipf.si/izvajalci/o-delitvi-nadomestil.aspx>, 12.12. 2012
14. <http://www.solid-state-logic.com>, 12.12. 2012

12 PRILOGA

1. Glasbeni projekt skupine Tabu 42 »O smislu veselja, življenja in sploh vsega«. Izdan nosilec zvoka (CD).